

A kortárs bolgár kultúra jeles ünnepei

Tizenöt éves a Haemus

A *Haemus* folyóirat csak egy a Magyarországon, Bulgáriában vagy bárhol másutt megjelenő számtalan folyóirat közül. Egy kis közösség erőfeszítése, hogy tudtára adja létezését és azon törekvését, hogy megértse saját magát, a körülvevő világot, hogy annak részévé váljon és befogadja azt.

Ilyen pillanatokban szinte hagyomány egy kiadvány egyediségéről beszélni, én mégis inkább arról szeretnék szólni, mennyire mindennapos és természetes a számunkra. Nekem a *Haemus* az olvasókat és azokat az embereket jelenti, akik készítik: az írókat, fordítókat, tudósokat, képző- és a fotóművészeket, a tanácsadókat, mert mindegyikük adott nekem valamit, arra készítettek, hogy elgondolkodjam, hogy új módon, más szemszögből nézzem. A *Haemus* köre nagyon kicsi – ha a szerkesztőség tagjainak számára gondolunk és nagyon nagy – ha azokat az embereket tarjuk szem előtt, akikhez eljut. *Néhány hónapja már az Interneten is elérhető a lap, ahol a lehetőségek tényleg határtalanok.* Néhány alkalommal már őszintén meglepődtem, hogy a *Haemus* oldalain megjelent szövegek és illusztrációk hogyan járnak be napok alatt a világot. Az elmúlt évek alatt sokan dolgoztak velünk. Magyarországon és Bulgáriában vagy más országokban élő bolgárok és magyarok közösen. Nem is

tudnám mindegyiküket felsorolni. Ők jelentik a gazdagságunkat – a mi kis létszámú, de mégis igen nagy közösségünket.

Pár napja, az Interneten keresgélve egy kultúrával és hagyományokkal foglalkozó *román-albán kétnyelvű folyóiratra* akadtam, amely ugyancsak a *Haemus* nevet viseli. Még a címünkben sem vagyunk tehát egyetlenek. Ez azonban nem, hogy nem elkeserít, inkább megerősít abban a hitemben, hogy az erő nem mindig az egyediségben rejlik. Sőt, inkább egy adott kultúrkörbe való bekerülésnek, magunk, egy nagy kultúrközösség részeként való megéledésnek eredménye. Számomra fontosabb, hogy a létező, örök dolgokat saját prizmánkon keresztül szem-

léljük és így mutassuk meg a földkerekségnek. Minden ember világa ugyanis egyedi, minden közösség élete megismételhetetlen. A *Haemus* folyóirat, ahogyan más kiadványok is, megpróbálja megérteni ezt a megismételhetetlenséget, átadni azt kortársaknak és a későbbi nemzedékeknek is. *Tizenöt év elteltével a folyóiratunk számára sokkal értékesebb az, ami összekapcsolja, mint az, ami elválasztja őket egymástól.*

A folyóirat különböző fejlődési szakaszokon ment keresztül, amelyekben más és másféleképpen árnyaltunk a hangsúlyokat. Ma azt az erőfeszítést tartom a legfontosabbnak, hogy a kiadvány a közösség-

günkben, Bulgáriában, Magyarországon és Európában a minket körülvevő események ritmusában lüktessen. Az az igyekezet, hogy vékony fonalakat fonjon a két nép között, és ezeket a vékony fonalakat, amelyek szeretettel és gondoskodással készülnek, gondosan összesodorja, hogy erős *gajtan* váljon belőlük. A *gajtan*, a paszomány, a bolgár népviselet fontos eleme, összesodort – fekete vagy fehér fonalból készül, amely tökéletes egyszerűségével a klasszikus tisztaságot és finomságot hangsúlyozza. Azt szeretném, ha a Haemus is ezt sugározná.

Folyóiratunk szélesebb körben való megismertetéséhez nagyban hozzájárultak olyan kezdeményezések is, mint például a *Bolgár kalauz*. Ebben bolgár és magyar írók vettek részt, akik *Kosztolányi Dezső* azonos című novellája alapján írtak rövid műveket. Meg kell említenem a Malko Teatróval végzett közös munkát is, magyar költőnők verseinek bolgár nyelvre fordítását, amely nyomán született meg a színház *Babilon 2005* című előadása. A projekt megvalósítására Bulgáriában került sor, ott jelent meg a huszonkét bolgár és magyar költőnő verseit tartalmazó antológia.

A Haemus folyóirat nemcsak az író vagy olvasó emberek klubja, hanem mindazoké is, akik különböző hatásokon keresztül érintkeznek vele. Ez természetesen az összes kulturális intézményünkre is igaz, mert életközösségben léteznek, és az eltérő művészetek együttműködése megérint minket. Ezek az alkotói műhelyek különleges jelentőséggel bírnak minden közösség életében.

A kultúra valamennyi eleme fontos alkotórésze a folyóiratnak: *a zene és a tánc, a hagyomány és a hit, az élőszó és a közösség szelleme*. A leírt szó rögzíti ezeket a jelenségeket, és más dimenzióba helyezi őket. Így nem csak a pillanat, az egyes emberek vagy egyetlen csoport számára lesznek hozzáférhetőek. A leírt szó által az ember a tőle időben vagy térben messze bekövetkező események, érzések és élmények részesévé válik.

Büszke vagyok arra, hogy a bolgár közösség már tizenöt éve fenntartja a párbeszéd és a kulturális érettség e formáját, amely már nemcsak a múltja és jelene, hanem jövőjének is elválaszthatatlan része.

Kjoszeva Szvetla
főszerkesztő

Tíz éves a Malko Teatro

A Malko Teatrot 1996-ban alapították Budapesten a vezetői, *Hadzsikosztova Gabriella* és *C. Nagy István* kezdeményezésére. Alternatív kisebbségi színházként működik, mivel – nem csak nyelvében, hanem a kultúrához való hozzáállásában is – egyesíti az alternatív gondolkodási és megvalósítási módokat, valamint a kisebbségi színház jellegzetességeit. A Malko Teatro előadásaiiban a mozgásszínház, a képzőművészet, a zene, a modern technika számos elemét fedezhetjük fel, de mindig az irodalom és a színház tiszteletének alárendelve. Az előadásokat rendkívüli műfaji változatosság jellemzi. Öt előadást (*Gyakorlat a másságban*, *Szigetlakó*, *Mese okos gyerekeknek*, *Krokandúr*, *Pillangó*) magyarul is bemutattak, de négy kétnyelvű előadást is színpadra állítottak (*Gondolatok és szavak*, *Érintés*, *Koncert a másik oldalon*, *Babilon 2005*). Az elmúlt évek során sok művész csatlakozott a Malko Teatróhoz. Huszonkét tagja és több mint negyven munkatársa segítségével a színház eddig harmincöt önálló produkciót hozott létre. Tevékenysége gazdasági háttérét az 1997-ben alapított Alternatív Művészeti Alapítvány biztosítja.

Eddig a tények, amelyeket a színtársulat fennállásának tizedik évfordulója alkalmából soroltunk fel.

Hadzsikosztova Gabriellában mindig az energiája, fegyelmessége, tökéletességre törekvése és kifinomult esztétikai érzéke nyugozott le. Élő példa rá, hogy bárhová is megy, mindenüvé magával viheti teljes lényét. Magyarországra érkezvén, nem csupán önmagát hozta el ide, hanem Bulgáriát is. Be kell valanom, hogy a Malko Teatro előadásait nézve mindig elfog egy kis szomorúság a Bulgáriában élő bolgárok miatt, mivel szerintem a külföldön élő honfitársaink gyakran sokkal többet tesznek a hazájukért, mint az otthon élők. Gabriella meggyőződése, hogy

így, két országhoz kötődve erősebb és teljesebb személyiség. Két kultúrával és két világgal érez együtt. Más talán meghasonlana egy ilyen helyzetben. Ő viszont, Magyarországon élve, Bulgáriával a szívében szintézist, egy új kezdetet és – talán a legfontosabbat – mindebből művészetet teremtett. Azért jöhetett ez létre, mert a lélek kifejező eszközeivel dolgozik. Erre csak nagyon kevés alkotó képes a világon. Napjaink újszerű, ellenfelekre és anyagiasságra épülő kultúrájában kiveszőfélben vannak a lelki, az erkölcsi normák. Sokoldalú művész. Otthonosan mozog a komédia és a dráma területén, a táncban, a zenében, érzelme van a jó szöveghez, a finom tónusokhoz, az erőteljes feszültségkeltéshez, a ritmushoz.

Sztaniszlav *Sztratievtől Radicskovig*, a bolgár és a magyar költőktől *Elias Canettiig* a bemutatandó anyag kiválasztása és színházi nyelvre való átültetése mindig jelentős élményt nyújt Hadzsikosztova Gabriella és C. Nagy István munkáiban. A kis, kamarajellegű Malko Teatróban ez a két „népművelő” a bolgár folklórt és mindazt megőrzi, ami igazi érték Bulgáriában.

Gabriella és István az emberek azonosságáról beszélnek, olyan időben, amikor hitbeli, vallási, nemi és nemzetiségi hovatartozás, és még ki tudja, mi más választ el minket egymástól. Az embert a végtelen világűr tereibe repítik, hogy a nézőik mindannyian – befogadási képességüktől függően – közelebb kerüljenek a Szépség és a Jóság igazi – talán távoli, de biztosan eljövendő – világához.

A Malko Teatro előadásaira, függetlenül attól, hogy milyen dramaturgiai megoldásokra épül-

nek, jellemző a gondolatgazdagság, a kifinomult érzékenység, a kecses felépítés, a különösen finom kifejezőerő, a hangsúlyozott törekvés a művészi tökélyre.

A tökéletesség elérhetetlen, ezt mindenki tudja, aki – akár formákban, akár gondolatokban vagy érzésekben – valaha is megpróbálta elérni az eszményit.

Ennek ellenére ők bátran haladnak előre a saját területükön, önnön útkeresésükben, ráadásul irigylésre méltó energiával. Nézőként legalább az egyik kérdésre válaszolhatok, amelyet a Malko Teatro alapítói tettek fel (a „Gyakorlat a másságban”-ban hangzott el): „Mit nem tudunk elviselni – a szegénységet vagy a szabadságot?” Úgy gondolom, hogy e színház művészei nagyszerűen elviselik a szabadságot, egy szegénységet viszont sosem fognak elviselni, s az a lélek szegénysége.

Szívből köszönöm a bolgár Hadzsikosztova Gabriellának és a magyar C. Nagy Istvánnak Bulgária megőrzésére tett erőfeszítéseiket. Erős szeretetté és alkotói útkereséssé alakított nosztalgiájukat, határon átívelő tehetségüket, összetett gondolkodásmódjukat, gazdag érzelmvilágukat. Azt, hogy nem félnek érzelmeiktől, s hogy olyan színházat hoznak létre, ami eljut a szívekig.

Biztos vagyok benne, hogy a Malko Teatro előtt örömteli események állnak, mivel az elmúlt tíz év bebizonyította, hogy nem az a fontos, hol, hanem hogy mit teszel. Ha van elképzelésed, és tehetséged, hogy megvalósítsd, sikeres és termékeny jövő vár rád.

Jana Dobрева

Juhász Anna fordítása

